

SULTAN II. SELİM'İN EDİRNE VE AV GEZİLERİ

*İbrahim SEZGİN**

ÖZET

Osmanlı padişahları, İstanbul'un fethinden sonra zaman zaman sefer hazırlıkları, ava çıkmak ve kışı geçirmek amacıyla Edirne'de bulunmuşlardır. Edirne'ye giden padişahlardan biri de II. Selim'di. Bu padişah, tahta çıktıktan sonra iki defa Edirne'de kışı geçirmiş, bir defa avlanmak amacıyla Edirne'ye gitmiştir. Ayrıca iki defa daha Edirne'de kışı geçirmek istemiş, ancak daha sonra bu düşüncesinden vazgeçmiştir. Edirne'ye gitmediği zamanlarda Çorlu, Çatalca ve Silivri taraflarına 15-20 günlük av gezileri düzenlemiştir; ancak bu gezi ve av faaliyetlerine dönemin kaynaklarında yeteri kadar yer verilmez. Bu çalışmada arşiv belgeleri ve diğer kaynaklardan faydalanılarak II. Selim'in Edirne ve av gezileri, bu amaçla yapılan çeşitli hazırlıklar, yolculuk güzergâhı, İstanbul'a dönüş gibi konular üzerinde durulmaktadır.

Anahtar Kelimeler

II. Selim, Edirne, Av, Menzil, İaşe, Avusturya, İran

Osmanlı padişah, şehzâde ve devlet erkânı arasında önemli bir eğlence vasıtası olan av (şikâr), aynı zamanda spor ve savaş talimi amacıyla da yapılmaktaydı¹. Bu nedenlerle Osmanlı padişahlarının daha ilk zamanlardan itibaren av partileri düzenledikleri bilinmektedir². İstanbul'un fethinden önce Edirne'de ikâmet eden padişahlar Edirne civarın-

* Yard. Doç. Dr., Trakya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü/
ibrahimsezgin@hotmail.com

¹ Ahmet Işık, "Avcı", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, IV, 113.

² Padişahların ava çıkışları ve Edirne'deki av alanları hakkında bk. Şenol Çelik, "Osmanlı Padişahlarının Av Geleneğinde Edirne'nin Yeri ve Edirne Kazasındaki Av Alanları (Hassa Şikâr-gâhı)", *XIII. Türk Tarih Kongresi 4-8 Ekim 1999, Kongreye Sunulan Bildiriler*, III/3, Ankara 2002, s. 1887-1888.

daki Sakar, Keşerlik ve Çöke yaylaklarında avlanırlardı³. Çöke nahiyesinin Çömlek (Çölmek) Köyünde padişahların uzun süreli ava çıktıklarında konakladıkları bir de “*Saray*” bulunmaktaydı⁴. İstanbul’un fethedilip devlet merkezinin buraya nakledilmesinden sonra da padişahların zaman zaman avlanmak ve kışlamak amacıyla Edirne’ye gittikleri bilinmektedir. Edirne’ye kışlamak ve av yapmak için sık sık giden padişahlardan biri de II. Selim idi⁵.

Bu çalışmada, II. Selim’in tahta çıktıktan sonra kışlamak ve avlanmak amacıyla Edirne’ye yaptığı seyahatler ile Çorlu ve Çatalca taraflarına yaptığı kısa av gezilerinden ve bu geziler için yapılan çeşitli hazırlıklardan bahsedilecektir.

II. Selim’in Edirne’ye gidişi ve kışlaması konusunda döneme ait bazı kaynaklar birbirinden farklı, eksik bilgi verirken bazı kaynaklar da bu seyahatlerden hiç bahsetmemektedirler. Nitekim, II. Selim dönemini anlatan Osmanlı kroniklerinden Selanikî’nin eserinde hem H. 975 (M. 1567-1568) hem de H. 979 (M. 1571-1572) yılları Edirne kışlamaları hakkında bilgiler bulunmaktadır⁶. Ancak bu eserde H. 977 yılında Edirne’ye yapılan şikâr gezisi ile Çorlu ve Çatalca taraflarında yapılan av gezilerinden bahsedilmez⁷. Bir başka muasır müellif olan Gelibolulu Mustafa Âlî’nin eserinde, Özdemiroğlu Osman Paşa’nın adamlarının taun (veba) hastalığına yakalanmaları sebebiyle Edirnekapı dışında çadırlarda beklerken, II. Selim’in de o esnada Edirne’den İstanbul’a dönmesi ve Osman Paşa’ya yakın bir mahalde konaklaması sebebiyle temas edilmektedir⁸.

³ Çelik, *a.g.m.*, s. 1889.

⁴ Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), *Tapu Tahrir Defterleri (TD)*, nr. 370, s. 7.

⁵ Şerafeddin Turan, “Selim II”, *İslâm Ansiklopedisi (İA)*, İstanbul 1980, X, 440.

⁶ Selanikî Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânikî*, (Neşr. M. İpşirli), İstanbul 1989, I, 66 vd. Selanikî H. 975 yılı kışlamasına çıkıldığı tarihi yanlış olarak kaydettiği gibi (Bu konuda aşağıda 975 kışlaması bahsinde bilgi verilecektir), İstanbul’a ne zaman döndüğü hususunda da bilgi vermemektedir.

⁷ Av gezilerinden sadece, H. 976 (1568-1569) yılında sabık Yemen serdarı ve Şam Beylerbeyisi Mustafa Paşa’nın II. Selim’in yanına gelerek affedilmesi ve kendisine vezirlik rütbesi verilmesi esnasında padişahın Çatalca taraflarında şikârgâhda bulunması münasebetiyle bahsedilir (Selanikî, *a.g.e.*, I, 74).

⁸ Faris Çerççi, *Gelibolulu Mustafa Âlî ve Kühü’l-Ahbâr’ında II. Selim, III. Murat ve III. Mehmet Devirleri*, Kayseri 2000, II, 25.

II. Selim'in hayatı için *Selim-nâme* adıyla müstakil bir eser kaleme alan Kazasker Vusûlî Mehmed Çelebi, Selim'in şehzâdeliği zamanında babasının İran seferine giderken kendisini Rumeli'nin muhafazası için Edirne'ye göndermesi ve padişah olduktan sonraki ilk Edirne kışlaması hakkında bilgi verir⁹. Ancak diğer kışlama ve av gezilerine bu müellif de eserinde yer vermemiştir.

II. Selim'in birinci Edirne kışlaması hakkında bilgi veren müelliflerden biri de Feridun Ahmed Bey'dir¹⁰. Sigetvar Seferi'ni ve sefer sonrası gelişmeleri anlattığı eserinde¹¹ Feridun Ahmed Bey ilk Edirne kışlamasının nedeni hakkında, İran ve Avusturya elçilerinin karşılaşması ve Edirne'deki faaliyetleri gibi diğer kaynaklarda yer almayan bilgiler vermektedir.

Daha sonra kaleme alınan eserlerde de II. Selim'in Edirne ve av gezilerine ait yeterli bilgi bulunmamaktadır. Eserinde II. Selim dönemine geniş yer veren Mehmed b. Mehmed, Padişahın kışlama ve av gezilerinden sadece 1567-1568 yılı Edirne kışlamasından bahsetmektedir¹². Peçevî İbrahim Efendi de İnebahtı mağlubiyeti sonrası II. Selim'in donanma ve gemi yapım hazırlıkları için Edirne'den İstanbul'a döndüğünü belirtmesi münasebetiyle 1571-1572 kışlamasına değinir¹³. Bir başka müellif olan Solakzâde Mehmed Hemdemî Çelebi, II. Selim'in Edirne kışlamaları ve av gezilerinden hiç bahsetmez¹⁴. Hasan Bey-zâde Ahmed Paşa, H. 979 yılında Edirne kışlamasına gidilirken II. Selim'in konaklanan bir menzilin ye-

⁹ Necdet Öztürk, "Kazasker Vusulî Mehmed Çelebi ve Selim-nâme'si", *Türk Dünyası Araştırmaları*, Sayı 50 (İstanbul 1987), s. 42-44, 75-76.

¹⁰ Feridun Ahmed Bey ve eserleri hakkında bk. Abdülkadir Özcan, "Feridun Ahmed Bey", *DİA*, İstanbul 1995, XII, 396-397.

¹¹ Feridun Ahmed Bey, *Nüzhetü'l-esrârî'l-ahbâr der Sefer-i Sigetvar*, TSMK, Hazine, nr. 1339. Eserde bulunan II. Selim'in Edirne'de kışlaması ile ilgili bilgiler aşağıda H. 975 (1567-1568) kışlaması hakkında bilgiler verilirken değerlendirilecektir.

¹² Abdurrahman Sağırılı, *Mehmed b. Mehmed er-Rûmî (Edirneli)'nin Nuhbetü't-tevârih ve'l-ahbâr ve Târih-i Âl-i Osman'ı (Metin Tahlilleri)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora tezi, İstanbul 2000, s. 282.

¹³ Peçevî İbrahim Efendi, *Tarih-i Peçevî*, Önsöz ve indeks F. Ç. Derin-V. Çabuk, İstanbul 1980, I, 498.

¹⁴ Solakzâde Mehmed Hemdemî Çelebi, *Tarih-i Solakzâde*, İstanbul 1298, s. 575-597.

rini beğenmemesi nedeniyle geziden bahseder, ancak diğer kışlama ve av gezilerinden söz etmez¹⁵.

Osmanlı tarihleri ve *Selimnâme*'de, II. Selim'in avlanma ve kışlamaları hakkında yeterli bilgi verilmemesine rağmen arşiv belgeleri arasında bu konularla ilgili önemli miktarda belge bulunmaktadır. Kışlamaya veya avlanmaya karar verildikten sonra hemen gerekli hazırlıkların yapılmasına başlanır ve ilgili kadınlara emirler verilir. Edirne'de kışlanacağı zaman genellikle saray halkı ve padişahın korumasını yapan kalabalık muhafız gurubu ile gidildiğinden, şehirde ve seyahat esnasında yol üzerindeki menzillerde zahire, ekmek, odun ve saman gibi ihtiyaç maddelerinin hazırlanması için fermanlar gönderilirdi. Bu emirlerin yerine getirilip getirilmediği de sık sık kontrol edilir ve gerektiğinde tekit hükümleri yazılırdı. Yapılan yazışmalardan, padişahın Edirne'de kışlaması öncesinde ve esnasında büyük bir hazırlık yapıldığı anlaşılmaktadır.

Un, arpa, buğday, otluk, saman gibi maddelerin, temin edilmeleri yanında Edirne'ye nakledilmeleri de büyük bir organizasyonu gerektirmekdeydi. Bunun yanında seyahat öncesi yolların temizlenmesi, gerekli yerlere köprüler yapılması, şehirdeki kaldırımların tamiri gibi çalışmalar da yapılmaktaydı. Aşağıda örnekleriyle görüleceği üzere padişahın İstanbul'dan Edirne'ye gitmesi basit bir seyahat değil, büyük bir koordinasyon gerektiren faaliyetti.

★
★ ★

II. Selim padişah olmadan önce de Edirne'de bulunmuştu. Nitekim Kanunî Sultan Süleyman İran seferine giderken, o sıralarda Manisa'da sancakbeyi bulunan Şehzâde Selim, Seyidgazi'de babasıyla görüşmüş ve babası tarafından Rumeli taraflarını muhafaza etmek üzere Edirne'ye gönderilmiştir¹⁶. Şehzâde Selim Edirne'de bulunduğu sırada validesi tarafından ziyaret edilmiş; ayrıca etrafı gezmek ve av yapmak amacıyla Karın-âbâd, Yanbolu, Aydos ve Ahyolu taraflarına gitmiştir¹⁷. Kanunî,

¹⁵ Hasan Bey-zâde Ahmed Paşa, *Hasan Bey-zâde Târîhi*, (haz. Ş. Nezihi Aykut), Ankara 2004, II, 217.

¹⁶ Peçevî, *a.g.e.*, I, 270; N. Öztürk, *a.g.m.*, s. 42-43.

¹⁷ N. Öztürk, *a.g.m.*, s. 44.

seferden döndükten sonra av yapmak ve oğluya görüşmek niyetiyle İstanbul'dan Çorlu'ya geçmişti. Selim de Edirne'den Çorlu'ya gelerek bir müddet babasının yanında kalmış ve Halkalı'da validesi ile görüşmüştür. Daha sonra babasının icazet vermesiyle Gelibolu Boğazı'ndan geçerek sancakbeylik yaptığı Manisa'ya dönmüştür¹⁸.

Yine, Kanunî'nin Sigetvar seferinde vefat etmesi üzerine, Kütahya'da bulunan Şehzâde Selim, Sadrazam Sokollu Mehmed Paşa tarafından ordugâha davet edilmiş ve İstanbul'da tahta cülûs ettikten sonra Edirne üzerinden Belgrat'a gitmiştir. Belgrat'a yolculuğu esnasında Edirne'de bir gün ikamet eden Selim, İstanbul'a dönüşünde de burada iki gün kalmıştır¹⁹.

a) H. 975 (M. 1567-68) Edirne kışlaması

Babasının İran seferi dolayısıyla şehzâdeliğinde Edirne'de bulunma ve civar kazaları gezip tanıma fırsatını bulan II. Selim, tahta çıkışının birinci yılında kış mevsimini Edirne'de geçirmek istemiş ve bunun için gerekli hazırlıklar yapılmaya başlanmıştır. II. Selim'in Edirne'de kışlamak istemesinin bir nedeni o sıralarda İstanbul'da Avusturya ile devam etmekte olan sulh görüşmelerinde ilerleme sağlanamamasıdır. İstanbul'da aylarca süren görüşmelere rağmen Avusturya elçileri, Osmanlı yöneticilerinin anlaşma şartlarını çeşitli gerekçelerle kabul etmek istememekte idiler. Bu seyahat ile Avusturyalıların "padişah sefer hazırlıkları için Edirne'ye gitti" şeklinde düşüncelerini sağlayarak anlaşmanın bir an önce imzalanması hedeflenmişti²⁰.

Edirne'de kışlamaya karar verildikten sonra yapılan hazırlıklar arasında en çok dikkat çeken şehrin zahire ihtiyacının karşılanmasına yönelik olarak alınan tedbirlerdi. Tablo I'de görüleceği gibi civardaki pek çok kaza ile Tuna nehrine kadar olan kazalar, Edirne'ye gönderilmek üzere arpa ve un temin etmek üzere görevlendirilmişti²¹. Bu kazalardan Edir-

¹⁸ N. Öztürk, a.g.m., s. 45.

¹⁹ Selim'in tahta cülûsu, Belgrat'a gidişi ve dönüşü sırasında meydana gelen gelişmeler hakkında tafsilat için bk. Selaniki, a.g.e., I, 39-53.

²⁰ Feridun Ahmed Bey, a.g.e., vr. 193a.

²¹ 17 Ağustos 1567 (11 Safer 975), 7 Numaralı Mühimme Defteri Tıpkıbasım, Ankara 1997, I, 23-24, h. 74.

ne'ye gönderilmesi istenen arpa miktarı 19.700 müdd²², unun miktarı ise 16.100 müdd idi²³.

Ancak Edirne'ye gönderilmesi istenen zahirenin bir kısmının çeşitli nedenlerle gönderilmediği, daha sonraki yazışmalardan anlaşılmaktadır. Meselâ Çırpan, Zağra-i Atîk'e tâbi bir nahiye olduğu hâlde, başka kadılık mülahazasıyla dörder yüz müdd un ve arpa tedarik edip göndermeleri ferman olunmuştu. Ancak Zağra-i Atîk kadısının, Çırpan'ın kendi kadılığına bağlı nahiye olduğunu ve zahire sıkıntısı içerisinde olduklarını bildirmesi üzerine Çırpan nahiyesi ile Zağra-i Atîk kazasının 1000 müdd un ve 400 müdd arpa vermeleri emredilmişti²⁴. Keza Prevadi kazasında Vezir Ahmed Paşa'nın ahırlarının olması ve bu sırada ahırların arpa sıkıntısı içerisinde bulunmasından dolayı Edirne'ye gönderilmesi gereken 400 müdd arpanın 350 müddünün Ahmed Paşa'nın davarları için satın alınmasına izin verilmişti²⁵. Yine şiddetli kış nedeniyle mahsulün az olmasından dolayı, İpsala kazasından da tayin edilen miktar kadar değil, imkânlar ölçüsünde zahire temini istenmişti²⁶. Diğer taraftan, Tatarpazarı kazasından 500 müdd un ve 400 müdd arpa talep edilmişti. Ancak sahra köylelerinden toplanan 400 müdd un ve 200 müdd arpa Edirne'ye gönderilmesine rağmen dağ nahiyelerinde olan köylerden toplanması gereken 200 müdd arpa ve 100 müdd un, köylülerin arabaları olmadığından beygirlerle Tatarpazarı'na getirilip mahzene konmuştu. Burada depolanan arpanın Filibe'deki İstabl-ı Âmir'e verilmesinin “*evlâ*” olduğunun kadı tarafından bildirilmesi üzerine, 200 müdd arpanın Filibe'ye gönderilmesine izin verilmişti²⁷.

²² Osmanlılarda 1 müdd=20 kile=513,160 kg olarak kabul edilmektedir (Halil İnalçık, *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ (1300-1600)*, Çev. Ruşen Sezer, İstanbul 2003, s. 252).

²³ 975 yılı kışlamasında Edirne'ye zahire gönderecek kazalar ve gönderecekleri zahire miktarı Tablo I'de gösterilmiştir.

²⁴ Zağra-i Atîk kadısına gönderilen 19 Rebiülevvel 975 (23 Eylül 1567) tarihli hüküm, 7 *Numaralı Mühimme Defteri*, I, 99, h. 260.

²⁵ 7 *Numaralı Mühimme Defteri*, I, 23, h. 74 ve s. 226, h. 624.

²⁶ İpsala kadısına gönderilen 9 Rebiülevvel 975 (13 Eylül 1567) tarihli hüküm, 7 *Numaralı Mühimme Defteri*, I, 71, h. 196.

²⁷ Tatarpazarı kadısına gönderilen 5 Cemaziyelevvel 975 (7 Kasım 1567) tarihli hüküm, 7 *Numaralı Mühimme Defteri*, I, 159, h. 414.

Önceden Edirne için zahire temin edilecek kazalar tespit edilmiş olmasına rağmen gerek yukarıda belirtildiği gibi bazı kazalara istisnalar verilmesi ve gerekse zahirenin zamanında gelememesi yüzünden Osmanlı idarecileri tarafından ilâve tedbirler alma yoluna gidilmişti. Meselâ Piyale Paşa'ya 18 Cemaziyelâhır 975 (20 Aralık 1567) tarihinde bir emir gönderilerek Edirne'ye nakledilmek üzere Rodoscuk iskelesine gemilerle arpa göndermesi istenmekteydi²⁸. Aynı şekilde Edirne'ye zahire verecek kazalar arasında bulunmamakla beraber Dimetoka kadılığında da zahire talebinde bulunulmuştu²⁹.

Zahire gönderecek kazaların topladıkları zahireyi ne zaman Edirne'ye gönderecekleri de önceden tespit edilmişti. Buna göre, “*Balkan ardında*” olan kuzeydeki kazalar zahireyi Kasım gününden önce, diğerleri de Kasım gününden sonra Edirne'ye getirip teslim edeceklerdi³⁰. “*Balkan ardında*” olan kazalardan zahirenin Kasım gününden önce Edirne'ye getirilmek istenmesinin nedeni, muhtemelen kış mevsimi geldikten sonra özellikle Tuna nehrinin güneyinde yer alan kazalardan zahire nakliyatının güçlüğü idi. Nitekim Silistre kadısına gönderilen 5 Cemaziyelâhır 975 (7 Aralık 1567) tarihli hükümdede, Edirne'ye gönderilmesi emredilen zahirenin bir kısmının “*Balkanı beriye geçmesi müyesser*” olmadığından, anbarlara konularak ya Edirne ya da İstanbul zahiresi için saklanması istenmiştir³¹.

Zahire toplanması ve sevkiyatında zaman zaman bazı usûlsüzlüklerin olduğu, yapılan şikâyetlerden anlaşılmaktadır. Meselâ Karasu Yenicesi kadısı Mustafa ve naibi Mehmet'in, zahireden muaf tutmak karşılığında bazı köylerden rüşvet aldığı, buna mukabil bazı köylerden de tahammüllerinin üzerinde zahire topladığı ve toplanan bu zahirenin bir kısmını da sakladıkları şikâyet edilmiştir. Bunun üzerine İpsala kadısı, konuyu teftiş etmesi için görevlendirilmiştir³². Yine Malkara'dan zahire toplamak üzere

²⁸ 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 199, h. 542.

²⁹ Dimetoka kadısına gönderilen 23 Cemaziyelevvel 975 (25 Kasım 1567) tarihli hüküm, 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 175, h. 468.

³⁰ Dergâh-ı Âlî Çavuşlarından Malkoç Çavuş'a gönderilen 2 Rebiülevvel 975 (29 Eylül 1567) tarihli hüküm, 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 59, h. 162.

³¹ 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 188, h. 505.

³² 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 179, h. 480. Bu hükmün yanına düşülen şerhlerden Şumnu, Lofça, Tırnova, Ruscuk, Varna, Prevadi, Silistre ve Gümölcine kadılarının teftişi için de emirler yazıldığı anlaşılmaktadır.

gönderilen Ali Çavuş, kadı naipleri Süleyman ve Mustafa, kadı muhızlıları ve çavuşun hizmetkârlarının, önce halktan aşırı miktarda zahire talebinde bulunup daha sonra rüşvet karşılığı zahire miktarını azalttıkları, ayrıca köylülerden bal, yağ ve diğer zahire çeşitlerinden aldıklarının şikâyet edilmesi üzerine, bu konunun teftişi de yine İpsala kadısına havale edilmişti³³.

Edirne'de kışlamaya karar verildikten sonra yapılan hazırlıklardan biri de buradaki padişaha ait ahırlarda hizmet etmek üzere voynuk³⁴ görevlendirilmesiydi. Bunun için Voynuk beyine bir ferman gönderilerek nöbetli voynukların yarısının Büyük Ahır, diğer yarısının ise Küçük Ahırda görev yapmak üzere, çeribaşları ile birlikte gönderilmeleri istenmekteydi³⁵.

Padişahın Edirne'ye hareket etmesinden önce orducu esnafı da tayin edilmiştir. Padişahla birlikte gidecek askerin yol boyunca çeşitli ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için iki kasap, dört ekmekçi, dört aşçı, iki başçı, iki bakkal, bir attar, üç berber, üç nalbant, altı arabacı, iki semerci ve iki nefer eskici olmak üzere toplam 31 kişinin İstanbul esnafı içerisinde, mahalleleri ve kefilleri ile birlikte defter edilip görevlendirilmesi emredilmişti³⁶. Aynı şekilde Edirne'den İstanbul'a dönüleceği zaman da Edirne esnafından iki kasap, dört ekmekçi, dört arpacı, dört aşçı, iki semerci ve iki eskicinin hazır edilmesi için Edirne kadısına 9 Şevval 975 (7 Nisan 1568) tarihinde emir yazılmıştı³⁷.

³³ İpsala kadısına gönderilen 15 Receb 975 (15 Ocak 1568) tarihli hüküm, 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 257, h. 717.

³⁴ Osmanlı Devletinde önceleri savaştığı bir sınıf olan voynuklar daha sonra geri hizmet sınıfı olarak görev yapmaya başlamışlardı. İstanbul Âmiri'ye (Has Ahır) bağlı voynuklar hakkında tafsilat için bk. Yavuz Ercan, *Osmanlı İmparatorluğunda Bulgarlar ve Voynuklar*, Ankara 1986.

³⁵ Voynuk beyine gönderilen 12 Safer 975 (18 Ağustos 1567) tarihli hüküm, 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 28, h. 86.

³⁶ İstanbul kadısına gönderilen 1 Rebiülâhır 975 (5 Ekim 1567) tarihli hüküm, 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 120, h. 311.

³⁷ 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 425, h. 1224. Hükümde, görevlendirilmesi istenen orducu esnafının toplam sayısının 31 nefer olduğu belirtiliyorsa da vesikada kayıtlı olan esnafın toplamı 18 kişidir. Ancak İstanbul'dan Edirne'ye gidilirken 31 orducu esnafı görevlendirilmişti. Burada kâtibin, ferman suretini Mühimme Defteri'ne kaydederken hata yapmış olabileceği akla gelmektedir.

Padişahın Edirne'ye hareketinden önce yapılan bir başka hazırlık ise İstanbul ile Edirne arasındaki yolların temizlenmesi, köprülerin tamiri ve köprüye ihtiyaç olan yerlere de yeni köprüler yapılmasıdır. Bu işin yapılması için de Dergâh-ı Mu'allâ silâhdarları kethüdası görevlendirilmiş ve yol üzerindeki kadıların da ona yardımcı olmaları için emir verilmişti³⁸. Ayrıca Edirne şehri içerisinde de saraya giden yollardaki kaldırımların bozuk olan yerlerinin tamiri için Edirne hassa harc emini memur edilmişti³⁹.

Padişahın seyahati öncesi yapılan önemli hazırlıklardan biri de Edirne'ye giderken konaklanılacak menzillerin tespiti idi. Padişahın bu seyahati esnasında takip edeceği güzergâh ve konaklar şu şekilde tespit edilmişti: Sırasıyla Halkalı, Çatalca, Silivri, Umurca, Kemer⁴⁰, Rodoscuk, Fakraluoğlu, Hayrabolu, Hızırca ve Sazlıdere⁴¹. Tespit edilen bu konaklarda hazırlanması gerekli olan gıda ve ihtiyaç maddelerinin sağlanması için de etraflarındaki kadınlıklar görevlendirilmişti⁴². Gönderilen fermanlarla her konağa on iki bin akçelik ekmek, iki bin müdd arpa, üçer yüz araba otluk ve saman, ayrıca odun ve diğer yiyecek maddelerinin hazırlanması emredilmişti⁴³.

Ancak hareket tarihleri aynı olmasına rağmen İstanbul'dan Edirne'ye gidilirken saray halkı için ayrı bir yol tespit edilmişti⁴⁴. Saray halkı için

³⁸ 23 Rebiülevvel 975 (27 Eylül 1567) tarihli hüküm, 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 107, h. 280.

³⁹ 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 107, h. 281.

⁴⁰ Rodoscuk ile Umurca menzilleri arasında yer alan bu konağın yeri tespit edilememiştir.

⁴¹ 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 108-109, h. 283. Selaniki bu seyahat esnasında 12 konak tespit edildiğini yazmaktadır (*Tarih-i Selânikî*, I, 67).

⁴² İstanbul kadısı Halkalı konağına, Haslar kadısı Çatalca konağına, Silivri kadısı Silivri konağı yanında Umurca konağına, Çorlu kadısı Umurca ve Kemer konaklarına, Hayrabolu kadısı Hayrabolu ve Fakraluoğlu konaklarına, keza Malkara kadısı da bu iki konağa ve Keşan kadısı Hayrabolu konağına, Ergene ve İpsala kadıları Hızırca konağına ve Edirne kadısı Sazlıdere konağına yardım etmek üzere görevlendirilmişlerdi (7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 108-109, 111).

⁴³ Aynı yer.

⁴⁴ Padişahın gideceği güzergâh saray halkının gideceği güzergâha göre daha uzundu. Saray halkının takip edeceği yol ordunun seferlerde takip ettiği yola uygun düşmektedir (M. Yaşar Ertaş, *Sultanın Ordusu*, İstanbul 2007, s. 31-32).

tayin edilen konaklar sırasıyla Küçük Çekmece, Büyük Çekmece, Silivri, Arablı, Karışdırın, Burgaz, Babaeski ve Havsa olup civardaki kadılıklar, bu konaklara gerekli zahire ve ihtiyaç maddeleri temin etmekle görevlendirilmişti⁴⁵.

II. Selim, Edirne'ye hareketinden yaklaşık bir ay önce hareket tarihini 20 Rebiulahr 975 (24 Ekim 1567) olarak belirlemiş⁴⁶ ve hakikaten bu tarihte İstanbul'dan ayrılarak Halkalı'ya gelmiştir⁴⁷. Padişah, yukarıda belirttiğimiz konakların her birinde birer gün kalarak 1 Cemaziyelevvel 975 (3 Kasım 1567)'te Edirne'ye ulaşmıştır⁴⁸.

II. Selim'in Edirne'ye gelmesinin bir amacı da av yapmaktı. Nitekim Edirne'ye hareket etmeden önce Edirne civarındaki av alanlarının korunması için Edirne kadısı ile Edirne bostancıbaşısına hükümler gönderilmişti⁴⁹. Aynı şekilde Edirne'ye ulaştıktan bir gün sonra Karınabad, Yanbolu, Ahyolu ve Aydos kadılarına birer ferman gönderilerek Yanbolu taraflarına ava çıkmaya karar verildiğini ve bu yüzden daha önce Edirne'ye gönderilmesi emredilen arpa ve undan, arpanın tamamının ve unun bir miktarının saklanması istenmişti⁵⁰. Ancak 13 Şaban 975 (12 Şubat 1568) tarihinde gönderilen diğer bir fermada ise avlanmaktan “feragat

⁴⁵ Haslar, Silivri, Çorlu, Vize, Pınarhisar ve Babaeski kadılarına gönderilen 23 Rebiülevvel 975 (27 Eylül 1567) tarihli hüküm, 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 110-111, h. 287.

⁴⁶ 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 108, h. 283.

⁴⁷ Selanikî Mustafa Efendi, padişahın Kurban Bayramı'nın akabinde “tekbîrât-ı eyyâm-ı teşrîk tamâm oldukda”, 14 Zilhicce 974'te İstanbul'dan hareket ettiğini ve evâil-i Muharrem 975'te Edirne'ye ulaştığını bildirmektedir. Ancak Edirne'de kışlamak için yapılan hazırlıklar ve padişahın yol boyunca divan toplaması gibi hususlar dikkate alındığında, Mühimme Defteri'ndeki kayıtların doğru olması gerekmektedir. Kaldı ki hicrî 14 Zilhicce 974 tarihi 22 Haziran 1567 milâdî tarihine karşılık gelmektedir. Ayrıca Selanikî de padişahın Edirne'ye “kışlamak” için gittiğini belirtmektedir. Yaz mevsiminin hemen başında kışlamak için Edirne'ye gidilmesi de makûl karşılanmamalıdır. Bu arada Feridun Bey, padişahın İstanbul'dan 18 Rebiülahr 975 (22 Ekim 1567)'te hareket ettiğini bildirmektedir (a.g.e., vr. 193a-b).

⁴⁸ 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 153-157.

⁴⁹ 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 74-77, h. 204-208. Bu hükümlerin değerlendirilmesi için bk. Ş. Çelik, a.g.m., s. 1891, 1898-1901.

⁵⁰ 1 Cemaziyelevvel 975 (3 Kasım 1567) tarihli hüküm, 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 157, h. 409.

olunduğu” bildirilerek daha önce saklanması istenilen arpanın yeniden Edirne'ye gönderilmesi emredilmişti⁵¹.

Padişahın Edirne'ye gelmesinden sonra da Edirne'nin iaşesi için tedbirler alınmaya devam edilmiştir. Nitekim 2 Cemaziyelevvel 975 (4 Kasım 1567) tarihinde Rumeli kadılarına gönderilen bir hükümde Edirne'ye getirmek amacıyla bal, yağ ve don yağı satın almak üzere kazalarına gelen rençberlere yardımcı olmaları istenmişti⁵². Keza Niğbolu beyine gönderilen diğer bir hükümde de Edirne için bal ve yağ almaya gelen kimselerin bu maddeleri satın almalarına yardımcı olunması ve engel olmak isteyenlere fırsat verilmemesi emredilmişti⁵³. Bu arada Edirne'nin ihtiyaç duyduğu piriç umumiyetle Filibe'den karşılanmaktaydı. Yine II. Selim Edirne'de bulunduğu sırada Filibe kadısına, eskiden olduğu gibi piriç gönderilmesi için emir yazılmıştı⁵⁴. Ayrıca Zağra Yenicesi'nden otluk getirmek üzere rençberler gönderilmişti⁵⁵.

Padişahın Edirne'de bulunduğu süre içerisinde şehrin et ihtiyacının karşılanması için de tedbirler alınmıştı. Ancak muhtemel et sıkıntısının yaşanmaması için önceden hazırlıklar yapılmasına rağmen⁵⁶ et temini konusunda sıkıntılar yaşandığı görülmektedir. Et sıkıntısının ortadan kaldırılması için Rumeli'deki çeşitli kadılıklara emirler gönderilerek Edirne'ye koyun sevkinin hızlandırılmasına çalışılmıştır⁵⁷.

⁵¹ Aydos, Karinabad, Yanbolu ve Nevâhi-i Yanbolu kadılarına gönderilen hüküm, 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 300, h. 855. Bu hususta Nevâhi-i Yanbolu kadısına 19 Şaban 975 (18 Şubat 1568) tarihinde ikinci bir hüküm gönderilmiştir (7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 314, h. 900).

⁵² 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 158, h. 411.

⁵³ Niğbolu beyine gönderilen 4 Ramazan 975 (3 Mart 1568) tarihli hüküm, 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 344, h. 994.

⁵⁴ 18 Cemaziyelâhir 975 (5 Aralık 1567) tarihli hüküm, 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 198, h. 538.

⁵⁵ Zağra Yenicesi kadısına gönderilen 2 Cemaziyelevvel 975 (4 Kasım 1567) tarihli hüküm, 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 158, h. 410.

⁵⁶ 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 235, h. 650.

⁵⁷ Tatarpazarı ve Filibe kadılarına gönderilen 17 Receb 975 (17 Ocak 1568) tarihli hükümler, 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 262, h. 737-738. Hasköy kadısına gönderilen 27 Receb 975 (27 Ocak 1568) tarihli hüküm, Aynı def., I, 271, h. 763; Kızılağaç, Zağra Eskisi ve Nevâhi-i Yanbolu kadılarına gönderilen 7 Şaban 975 (6 Şubat 1568) tarihli hüküm, Aynı def., I, 292, h. 827. Ayrıca bk. Aynı def., s. 297, h. 846; s. 305, h. 870; s. 324, h. 931; s. 328, h.941; s. 333, h. 956; s. 348, h. 1007.

Padişah II. Selim'in Edirne'de bulunduğu sırada, Avusturya, İran ve Harezm'den elçiler gelmişti. II. Selim'in, elçilerin gelişi ile yakından ilgilendiği dikkat çekmektedir. Özellikle İran'dan elçi olarak gelecek olan Şah Kulu ve maiyyetinin geçeceği konaklar önceden belirlenmişti. Buna göre Erzurum'dan sonra Tokat, Amasya, Merzifon, Osmancık, Bolu, İstanbul üzerinden Edirne'ye gelmesi için emirler yazılmış ve bu yol üzerinde olan kadılar zahire tedarik etmekle görevlendirilmişti⁵⁸. Yeniçeri Ağasına⁵⁹ ve Kaptan-ı Derya Piyale Paşa'ya⁶⁰ gönderilen hükümlerle de elçinin İstanbul'da nasıl karşılanacağına dair talimatlar verilmişti. İstanbul'dan Edirne'ye giderken istirahat etmeleri için de konaklar tespit edilmiş⁶¹, Kaptan-ı Derya'ya⁶² ve civardaki kadılara⁶³ emirler gönderilerek hazırlık yapmaları istenmişti. Bu arada Şah Kulu Han'ın İstanbul'da 10-15 gün istirahat etme talebi uygun görülüş, ancak adamlarından tamamını değil, 100 kadarını Edirne'ye götürmesine izin verilmiştir. Ayrıca tabl ve alemlerinin de İstanbul'da kalacak adamlarının yanında bırakılmasına karar verilmişti⁶⁴. Edirne'de sadrazam ve padişahla görüşen ve getirdiği name ve hediyeleri takdim eden⁶⁵ Şah Kulu Han'a İran'a dönmek üzere izin verilerek, Edirne'-

⁵⁸ 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 201-202, h. 549-550, 552.

⁵⁹ 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 215, h. 594.

⁶⁰ 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 225, h. 619.

⁶¹ İran elçisi Şah Kulu Han'ın İstanbul'dan Edirne'ye giderken takip edeceği konaklar Küçük Çekmece, Büyük Çekmece, Silivri, Çorlu, Karışdırın, Babaeski (ancak mesafe uzak olursa Bergoz) ve Hasköy tespit edilmişti (7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 265, h. 744).

⁶² 22 Receb 975 (22 Ocak 1568) tarihli hüküm, 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 265, h. 746.

⁶³ Silivri, Çorlu, Babaeski ve Hasköy kadularına gönderilen 22 Receb 975 (22 Ocak 1568) tarihli hüküm, 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 265, h. 747. 11 Şaban 975 (10 Şubat 1568) tarihinde Pınarhisar kadısına da hüküm gönderilerek zahire tedarik etmesi istenmişti (7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 297, h. 843).

⁶⁴ Piyale Paşa'ya gönderilen 10 Şaban 975 (9 Şubat 1568) tarihli hüküm, 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 293, h. 833. Şah Kulu Han'ın maiyyetinde 1000 nefer adamı vardı (Selânikî, a.g.e., I, 67). Selânikî elçinin Edirne'ye ulaşmasını 8 Şaban olarak vermektedir (Selânikî, a.g.e., I, 70). Ancak 10 Şaban 975 tarihinde Piyale Paşa'ya elçi ile ilgili emir gönderildiğine göre bu tarihte henüz Edirne'ye ulaşmamış olması lâzım gelir.

⁶⁵ Selânikî, a.g.e., I, 71-72.

den İstanbul'a⁶⁶ ve İstanbul'dan Erzurum'a kadar yol üzerinde olan kadınlara emirler gönderilerek kendilerine yardımcı olmaları emredilmiştir⁶⁷.

Padişah Edirne'de bulunduğu sırada Avusturya elçisini de kabul etmişti. II. Selim İstanbul'dan Edirne'ye hareket etmeden birkaç gün önce Edirne'de Avusturya elçisinin kalacağı uygun bir ev veya kervansaray tespiti için Mustafa Çavuş görevlendirilmişti⁶⁸. II. Selim Edirne'ye ulaştıktan sonra 18 Cemaziyelâhır 975 (20 Aralık 1567) tarihinde Piyale Paşa'ya emir gönderilerek İstanbul'da bulunan Avusturya elçisinin Edirne'ye gönderilmesi istenmişti⁶⁹. Avusturya elçisi Edirne'ye hareket etmeden önce, 19 Rebiülevvel 975 (23 Eylül 1567) tarihinde Osmanlı Devleti'ne verdikleri yıllık verginin karşılığı olarak 49.932 kuruş parayı İstanbul'da hazineye teslim etmişti⁷⁰.

II. Selim'in Edirne'de bulunduğu sırada ziyaretine gelen elçilerden biri de Harezmi Hanı tarafından gönderilen Haydar Bahâdır idi. Haydar Bahâdır elçilik görevini tamamladıktan sonra Kırım yoluyla memleketine gitmek üzere kendisine izin verilmiş ve yoldaki beylere, kadınlara ve dizdarlara emirler gönderilerek dönüş yolunda güvenlik ve iaşelerinin sağlanması için tedbirler alınmıştır⁷¹.

Padişah, Ramazan ayının bitiminde bir süre avı yapmaya niyet etmiş ve Edirne, Hasköy, Dimetoka, Çirmen ve Kızılağaç kazaları halkının da bu süre avına iştirakleri için emirler gönderilmişti⁷². Gönderilen hükümlerde hangi kaza ve nahiye halkının nerelerde ava iştirak edecekleri de belirlenmişti. Buna göre Üsküdar nahiyesi halkı Fekili'de, Edirne şehri ahalişi Çölmek Köyünde, Çöke ve Ada nahiyeleri ahalişi de Demirkö-

⁶⁶ 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 403, h. 1157.

⁶⁷ 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 428. Şah Kulu Han'ın elçiliği hakkında geniş bilgi için bk. Feridun Bey, *a.g.e.*, vr. 211 vd.

⁶⁸ Edirne kadısına gönderilen 10 Rebiulâhır 975 (14 Ekim 1567) tarihli hüküm, 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 131, h. 332.

⁶⁹ 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 199, h. 540.

⁷⁰ Beç kralına gönderilen 17 Ramazan 975 (16 Mart 1568) tarihli name-i hümayun, 7 Numaralı Mühimme Defteri, II, 987, h. 2725.

⁷¹ 10 Şaban 975 (9 Şubat 1568) tarihli hüküm, 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 292, h. 829.

⁷² 29 Ramazan 975 (28 Mart 1568) tarihli hüküm, 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 412, h. 1187.

yü'nde toplanacaktı. Hasköy kazası ahalisinin Hamzabeyli'de, Dimetoka kazası ahalisinin Çölmek Köyünde ve Kızıl Ağaç kazası ahalisinin de Rumbeylü Köyünde av için toplanmaları sağlanacaktı⁷³.

Ramazan ayını da Edirne'de geçiren II. Selim, 23 Ramazan 975 (22 Mart 1568) tarihinde Hasköy, Kırkkilise, Pınarhisar, Vize ve Silivri kadınlarına ferman göndererek İstanbul'a dönmek niyetinde olduğunu belirtmiş ve dönüş için tayin edilen konakları bildirmiştir. Buna göre sırasıyla Hasköy, Ulûfeciler, Hamzabeyli, Ahmedbeyli, Uğraş Köyü, Hediye, İncügez, Bosna Köyü ve Halkalı, konaklanılacak menziller olarak tayin edilmişti. Fermada her bir konağa onar bin akçelik ekmek, arpa, saman, otluk, odun ve sair zahirelerden yeteri kadar hazırlanması istenmişti⁷⁴. Ayrıca İstanbul'dan Edirne'ye gelirken yapıldığı gibi Edirne'den dönüşte de yol üzerindeki köprülerden tamire ihtiyacı olanların tamiri ve yeni köprü yapılması gereken yerlere yeni köprü yapımı için Silâhdarlar Kethüdası Mahmud görevlendirilmiş ve yol üzerindeki kadınların da ona yardımcı olmaları emredilmişti⁷⁵.

Baharın gelmesiyle birlikte II. Selim 19 Şevval 975 (17 Nisan 1568)'te Edirne'den hareket ederek Hasköy'e gelmiş, birer gün arayla Ulûfeciler, Hamzabeyli Köyü, Ahmedbeyli Köyü, Uğraş Köyü, Hediye ve Bosna Köyü menzillerine ulaşmıştır. Önceden konaklar arasında zikredilmesine rağmen İncügez menzilinde padişahın konaklamadığı dikkat çekmektedir. 25 Şevval'de (23 Nisan) Bosna Köyü'ne ulaşan padişahın buradan İstanbul'a ne zaman geçtiği tespit edilememiştir. Bununla beraber İstanbul'daki ilk divan toplantısı Şevval ayının son günü (27 Nisan) yapılmıştır⁷⁶.

II. Selim'in İstanbul'a döndükten sonra tekrar Edirne'ye gitmek niyetinde olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim İstanbul'a döndükten birkaç gün sonra, Edirne Harc-ı Hassa Emni Halil'e bir emir ve plân göndererek bu

⁷³ Aynı hüküm.

⁷⁴ 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 402, h. 1122. Ayrıca aynı kadınlara gönderilen bir başka hükümde de İstabl-ı Âmire'ye sarfedilmek üzere belirtilen konaklara otluk ve saman tedarik ve hazır edilmesi istenmekteydi (Aynı def., s. 396, h. 1133). 28 Ramazan 975 (27 Mart 1568) tarihinde de tayin edilen konaklara yakın kadınlara da fermanlar yazılarak yakınlarında bulunan menzillere yardım etmeleri için emirler gönderilmişti (Aynı def., s. 408, h. 1172).

⁷⁵ 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 429, h. 1236.

⁷⁶ 7 Numaralı Mühimme Defteri, I, 449-458.

plâna göre sarayda bir köşk yaptırmasını emretmişti⁷⁷. Ayrıca, Edirne bostancıbaşı da köşkün inşaatının bir an önce tamamlanması için Halil'e yardım etmekle görevlendirilmişti⁷⁸.

Ava meraklı olan II. Selim, H. 976 yılı kışında Çatalca ve Çorlu taraflarına ava çıkmaya karar vermiştir. Ava giderken konaklanacak menziller olarak Halkalı, Çatalca, Köstemirlü, Çorlu ve Kemer; dönüşte de Kemer, Umurca, Silivri ve Çatalca tayin edilmiş ve 16 Cemaziyelâhır 976 (6 Aralık 1568) tarihinde Haslar, Çorlu, Tekfurdağı kadınlarına emirler gönderilerek her konakta yüzer araba otluk ve saman hazırlanması emredilmiştir⁷⁹.

Padişah 26 Cemaziyelâhır'de (16 Aralık) İstanbul'dan hareket ederek Halkalı'ya gelmiş ve burada üç gün kaldıktan sonra Çatalca'ya geçmiştir. Buradan 29 Cemaziyelâhır 976 (19 Aralık 1568) tarihinde Vize kadısına ferman yazılarak Köstemirlü konağına arpa, otluk, odun, saman ve diğer yiyecek maddelerinden tedarik etmesi istenmiştir⁸⁰. 7 Receb'e (26 Aralık) kadar Çatalca'da avlanan II. Selim 8 Receb'de (27 Aralık) Köstemirlü Köyüne geçmiş ve burada bir gün kaldıktan sonra Çorlu'ya geçmiştir⁸¹. Defterin eksik olması nedeniyle 10 Receb'de (29 Aralık) Çorlu'da bulunan padişahın burada kaç gün avlandığı ve İstanbul'a ne zaman döndüğü tespit edilememiştir.

b) H. 977 (M. 1569-1570) yılı Edirne Av Seyahati

II. Selim 1569-1570 kış mevsiminde bir kez daha Edirne'ye gitmiştir. Ancak bu gidişlerinde Edirne'de sadece 15 gün kalmaları dikkate alınırsa bu seyahatin avlanmak amacıyla düzenlendiği söylenebilir. Bu seyahat için 14 Cemaziyelâhır 977'de (24 Kasım 1569) İstanbul'dan ayrılarak Çatalca'ya gelen II. Selim, burada iki gün kalmıştır. 16 Cemaziyelâhırda (26 Kasım) Silivri'ye gelen padişah burada bir gün konakladıktan sonra birer gün arayla Umurca, Çenger Köyü, Rodoscuk, İncecik, Cumaluköy, Mal-

⁷⁷ 8 Zilkade 975 (5 Mayıs 1568) tarihli hüküm, *7 Numaralı Mühimme Defteri*, I, 474, h. 1367.

⁷⁸ *7 Numaralı Mühimme Defteri*, I, 475, h. 1368.

⁷⁹ *7 Numaralı Mühimme Defteri*, II, 938, h. 2576.

⁸⁰ *Aynı def.*, II, 967, h. 2669.

⁸¹ *Aynı def.*, II, 966-981.

kara, Rus Köyü (Keşan) ve Paşa Köyü menzillerinden geçerek 24 Cemaziyelâhır 977'de (4 Aralık 1569) İpsala'ya bağlı Paşa Köyüne gelmiştir. Burada iki gün kalan padişah, 26 Cemaziyelâhır 977'de (6 Aralık 1569) Sinan Paşa⁸² ve ertesi gün Balabanlı köylerine gelmiş ve burada bir gün konakladıktan sonra Ergene Köprüsü'ne (Uzunköprü) ulaşmıştır. 29 Cemaziyelâhır 977'de (9 Aralık 1569) Çakmaklı Köyü'ne gelen II. Selim, Edirne'deki ilk divan toplantısını 3 Receb (12 Aralık) tarihinde düzenlemiştir⁸³.

Edirne'de kaldığı on beş günlük süre içerisinde muhtemelen civardaki korularda avlanan padişah, buradaki son divan toplantısını Receb ayınının 18. günü (27 Aralık 1569) yapmış ve İstanbul'a dönmek üzere şehirden ayrılmıştır. 20 Receb'de (29 Aralık) Babaeski'de, 22 Reced'de (31 Aralık) Lüleburgaz'da, 24 Receb'de (2 Ocak 1570) Çorlu'da ve 28 Receb'de (6 Ocak) Çatalca'da bulunduğu tespit edilen II. Selim'in⁸⁴, konaklama yerlerinde 2 ilâ 4 gün kadar kaldığı dikkate alınırsa, dönüş yolunda da ava çıktığı tahmin edilebilir.

II. Selim H. 978 (M. 1570-1571) kışını da Edirne'de geçirmeye niyet etmiş ve bununla ilgili gerekli hazırlıklara başlanmıştır. Diğer kışlamalarda olduğu gibi un ve arpa temin etmek üzere civardaki kadılıklara emirler gönderilmiş ve bu emirlerde her kadılığın ne kadar zahire göndereceği tespit edilmiştir⁸⁵. Yine Edirne kadısına gönderilen 5 Cemaziyevvel 978 (5 Ekim 1570) tarihli bir hükümlerle de Edirne kadılığına bağlı, has, zeamet ve timar köylerinde ve Edirne'de sakin kapı kulları, emin ve amiller ile ayan ve muhtekirlerin ellerinde bulunan arpa, un, buğday, tarhana ve bulgur gibi zahirenin anbarlara konularak saklanması emredilmiştir⁸⁶.

⁸² Sinan Paşa Köyünde toplanan divanın tarihi 27 Cemaziyelâhır 977 olarak defterde kayıtlıdır. Ancak gün olarak "*Yevmü'l-isneyn*" yazmaktadır (BOA, *Kâmil Kepeci [KK]*, nr. 77, vr. 34b). Bir önceki toplantının tarihi ise 25 Cemaziyelâhır 977 ve gün olarak da "*Yevmü'l-ehad*" kayıtlıdır (*Aynı def.*, vr. 34a). Daha sonraki toplantı günleri takip edildiğinde kâtibin, ayın günü olarak 26 yazması gerekirken yanlışlıkla 27 yazdığı tahmin olunmaktadır (*Aynı def.*, vr. 35b-36b).

⁸³ BOA, *KK*, nr. 77, vr. 37a.

⁸⁴ *Aynı def.*, vr. 54b-56a.

⁸⁵ *12 Numaralı Mühimme Defteri*, Ankara 1996, II, 8, h. 725; BOA, *Mühimme Defteri [MD]*, XIV/1, s. 436, h. 618.

⁸⁶ *12 Numaralı Mühimme Defteri*, II, 9, h. 726.

Keza, aynı tarihte Edirne kadısına ve Harc-ı Hassa eminine gönderilen başka bir hükümde de odun temini istenmekteydi⁸⁷. Ayrıca Niğbolu, Şumnu, Ruscuk, Hezargrad ve Çernovi kazalarından da bal, yağ ve ton yağı talep edilmişti⁸⁸.

Bu arada padişahın Edirne'ye gideceği menziller de tespit edilerek buralarda gerekli hazırlıkların yapılması emredilmişti. Konaklanılacak menziller sırasıyla Halkalı, Çatalca, Silivri, Arablı, Çorlu, Karışdıran, Burgaz, Babaeski ve Hasköy olarak tespit edilmiş ve hangi kadılığın hangi menzile ne kadar ekmek, arpa, saman, otluk ve odun vereceği de belirlenmişti⁸⁹.

Ancak, Padişahın Edirne'de kışlaması için hazırlıklar yapılırken Edirne ve civarından zahire tedarik etmekle görevlendirilen Edirne kadısı, reayanın zahire hususunda “müzâyakaları” olduğunu İstanbul'a bildirmesi üzerine reayaya sıkıntı verilmemesi için Edirne'de kışlamaktan vazgeçilmiştir⁹⁰.

c) H. 979 (M. 1571-1572) Edirne Kışlaması

1570-1571 kışını Edirne'de geçirmek isteyen, ancak Edirne ve civarındaki kazalardaki zahire sıkıntısı nedeniyle bu düşüncesinden vazgeçen II. Selim, bu defa, 1571-1572 kış mevsimini Edirne'de geçirmeye niyet etmiş ve bunun için gerekli hazırlıklara başlanmıştır. Diğer kışlamalarda olduğu gibi bu kışlama hazırlıkları arasında da en önemli kısmı zahire

⁸⁷ *Aym def.*, II, 10, h. 729.

⁸⁸ *Aym def.*, II, 10, h. 728.

⁸⁹ *Aym def.*, II, 11-14, h. 731-732.

⁹⁰ “Edirne kadısına hüküm ki, bundan akdem sana hükm-i hümayûnum gönderilüp bu sâl-i ferhunde-fâlde mahrûsa-i Edirne'de kışlanmak tasmi-i niyyet olunmağın mahrûsa-i Edirne'den ve etrafında olan kazâlardan müstevfi zahire tedârüki fermân-ı şerîfîm olmuş idi. Hâlâ re'âyânın zahire bâbında müzâyakaları olduğu i'lâm olunmağın re'âyâyâ müzâyaka verilmemek için kışlanmak niyyetinden ferâgat olunup zahire tedârüki emr olunan kuzâta zahireden ferâgat eylemek emrim olup ol bâbda ahkâm-ı şerîfe yazılıp gönderilmiştir. Buyurdum ki vusûl buldukda sen dahi bu bâbda mütenebbih olup kışlak zahiresine mukayyed olmayup re'âyâyâ tazyik eylemeyesin.” (Selh-i Cemaziyelevvel 978 [30 Ekim 1570] tarihli hüküm, BOA, MD, XIV/1, s. 562, h. 792). Ayrıca Edirne için zahire tedarik etmesi istenen sağ kolda ve sol kolda yer alan kadılara da bu mealde hükümler gönderilerek zahireden feragat edildiği bildirilmiştir (*Aym def.*, s. 562, h. 793).

temini için yapılan hazırlıklar teşkil etmekteydi. Arpa ve un temin etmek üzere Edirne ve civarındaki 27 kazaya emirler gönderilerek Tablo II'de belirtilen miktarlardaki arpa ve unu tedarik edip Edirne'ye göndermeleri istenmişti⁹¹. Bu kazalardan istenen toplam un miktarı 4.460 müdd ve arpa miktarı ise 6.500 müdd idi⁹². Ayrıca Edirne kadısından, geçmiş yıllarda yapılan hazırlıklar gibi bu defa da odun, arpa, saman, otluk, un ve diğer zahire çeşitlerinden temin edilerek mahzen ve anbarlara konulması ve miktarının İstanbul'a bildirilmesi istenmişti⁹³.

Edirne'de kışlamaya karar verildikten sonra yapılan diğer bir hazırlık İstanbul ile Edirne arasındaki yolların temizlenmesi, "batık" ve "çökük" yerlere ağaç köprüler yapılması ve yol üzerinde işaretler konulması idi. Bu işleri yapmak üzere silâhdarlardan Hasan bin Hüseyin görevlendirilmişti. Ayrıca yol üzerindeki kadılardan da bu işler için Silâhdar Hasan'a yardımcı olmak üzere yeteri kadar adam görevlendirmeleri istenmişti⁹⁴.

II. Selim'in tahta çıktuktan sonraki ilk Edirne kışlamasında olduğu gibi bu kışlama öncesinde de İstabl-ı Âmirre atlarına hizmet etmek üzere voynuk görevlendirildiği görülmektedir. Padişahın atlarına hizmet etmek üzere Edirne kazasındaki voynuklardan 26 nefer voynuğun tayin edilerek zamanında hizmetlerinin başında olmaları için emir verilmişti⁹⁵.

Padişahın Edirne'ye hareketinden önce yapılan hazırlıklardan biri de konaklanılacak menzillerin tespiti ve buralara gelindiğinde ihtiyaç duyulacak maddelerin önceden hazırlanması idi. Yolculuk esnasında padişahın

⁹¹ 12 Numaralı Mühimme Defteri, II, 377-380. Bu hükümden önce Malkara, Keşan, İpsala, Ferecik, Gümölcine, Filibe, Tatarpazarı, Zağra-i Yenice, Yanbolu, Neva-i Yanbolu, Karinabad, Aydos, Ruskasrı ve Kırkkilise kadılarına emir gönderilerek geçmiş senelerde Edirne'de kışlandığı zamanlarda olduğu gibi un, arpa vb. ihtiyaç maddelerinin hazırlanarak hava şartları müsait iken Edirne'ye göndermeleri emredilmişti (12 Numaralı Mühimme Defteri, II, 376, h. 740).

⁹² 979 yılı kışlaması için zahire verecek kazalar ile verecekleri zahire miktarları için bk. Tablo II.

⁹³ 28 Rebiülevvel 979 (20 Ağustos 1571) tarihli hüküm, 12 Numaralı Mühimme Defteri, II, 376, h. 741.

⁹⁴ 4 Cemaziyelevvel 979 (24 Eylül 1571) tarihli hüküm için bk. 12 Numaralı Mühimme Defteri, II, h. 716.

⁹⁵ Edirne kadısına gönderilen 4 Cemaziyelevvel 979 (24 Eylül 1571) tarihli hüküm, 12 Numaralı Mühimme Defteri, II, h. 717.

takip edeceği güzergâh 1567-1568 kışlaması için takip edilen güzergâhla aynı idi⁹⁶. Aynı şekilde bu kışlama sırasında da saray halkı (Dârü's-sa'âde) için ayrı bir yol tespit edilmişti. Buna göre Silivri'ye kadar padişah ve saray halkı aynı menzillerde konaklayacaktı. Ancak Silivri'den sonra saray halkı Çorlu, Elvanbeyli, Burgaz, Babaeski ve Hasköy üzerinden Edirne'ye gidecekti⁹⁷.

Menziller tespit edildikten sonra hangi menzillere hangi kadılıkların zahire tedarikinde bulunacağı da belirlenmişti. Buna göre İstanbul kadılığı Halkalı menziline, Haslar kadılığı Halkalı ve Çatalca menzillerine, Silivri kadılığı Silivri ve Çatalca menzillerine, Vize kadılığı Silivri menziline, Çorlu ve Ereğli kadılıkları Umurca ve Kemer menzillerine, Rodoscuk kadılığı Rodoscuk menziline, İncecik kadılığı Rodoscuk ve Fakaraoğlu menzillerine, Malkara kadılığı Fakaraoğlu menziline, Hayrabolu, Keşan ve Burgaz kadılıkları Hayrabolu menziline, Ergene ve Babaeski kadılıkları Hızırca menziline ve Edirne kadılığı da Sazlıdere menziline ekmek, arpa, saman, odun, otluk vb. ihtiyaç maddeleri temin edecekti⁹⁸.

Saray halkının gideceği menziller için de gerekli hazırlıkların yapılması için kadılıklara emirler gönderilmiştir. Buna göre yol üzerinde bulunan Silivri, Çorlu, Burgaz, Babaeski ve Hasköy kadılıkları kendi kazalarındaki menziller için hazırlık yapmakla görevlendirilmişti. Bunun yanında Haslar kadılığı Halkalı ve Silivri menzillerinde padişah için hazırlanan zahire yanında Dârü's-sa'âde halkı için de hazırlık yapacaktı. Vize kadılığı Elvanbeyli menziline, Pınarhisar kadılığı Burgaz menziline ve Hayrabolu kadılığı Babaeski menziline zahire temini hususunda yardım edeceklerdi⁹⁹.

Menzillerde ekmek, zahire, odun, saman gibi ihtiyaç maddelerinin tedarik edilmesi için emirler gönderilmesine rağmen gerekli hazırlıkların

⁹⁶ Birinci konak Halkalı, ikinci konak Çatalca, üçüncü konak Silivri, dördüncü konak Umurca (Umurca), beşinci konak Kemer, altıncı konak Rodoscuk, yedinci konak Fakaraluoğlu (Fakaraoğlu), sekizinci konak Hayrabolu, dokuzuncu konak Hızırca (Hızırca) ve onuncu konak Sazlıdere (*12 Numaralı Mühimme Defteri*, II, h. 743).

⁹⁷ Haslar kadısına gönderilen hüküm, *12 Numaralı Mühimme Defteri*, II, h. 713.

⁹⁸ *Aynı def.*, II, h. 721-722, 743.

⁹⁹ *Aynı def.*, II, h. 713-714.

zamanında yapılmaması üzerine, yol üzerinde ve civarında olup menzillere zahire tedarik etmekle görevli olan İstanbul, Silivri, Vize, Rodoscuk, İncik, Malkara, Burgaz, Ergene ve Edirne kadılarına tekit hükümleri gönderilmiştir¹⁰⁰.

Padişah Edirne'de kışlamaya karar verdiğinde sarayda bir fırın inşa edilmesini istemiştir. O zamana kadar saray içerisinde ekmek fırını olmaması, ekmekçiler arasında mücadeleye ve birbirleri aleyhinde faaliyetlerde bulunmaya neden olmaktadır. Bunun önüne geçmek için sarayda bir fırın inşa edilmesine karar verilmişti. Mimarbaşı ve Edirne hassa harc emini Halil'e yazılan hükümde, Padişahın Edirne'de kışlayacağı zamanlarda da ihtiyacı karşılayabilecek kapasitede bir fırın inşa edilmesi istenmişti¹⁰¹.

Sultan II. Selim Edirne'ye hareket tarihini 18 Cemaziyevvel (8 Ekim) olarak belirlemiştir¹⁰² ve bu tarihte Edirne'ye gitmek üzere İstanbul'dan ayrılarak Halkalı'ya gelmiştir¹⁰³. Halkalı'da ve sonraki her konakta birer gün kalarak sırasıyla Çatalca, Silivri, Umurca, Kemer, Rodoscuk, Fakaraoğlu, Hayrabolu, Hızırcı ve Sazlıdere üzerinden Edirne'ye ulaşmıştır¹⁰⁴.

Padişah Edirne'ye ulaştıktan sonra Edirne'ye gönderilmesi istenen zahirenin bir kısmının gelmemesi üzerine, zahire temin etmekle görevlendirilen kadılara tekrar hükümler yazılarak eksik kalan kısmın bir an

¹⁰⁰ *Aynı def.*, II, h. 718-719.

¹⁰¹ 7 Rebiülevvel 979 (30 Temmuz 1571) tarihli hüküm, *12 Numaralı Mühimme Defteri*, II, h. 949. Ayrıca bk. BOA, MD, XIV/2, 979, h. 1456.

¹⁰² Keşan kadısına gönderilen 4 Cemaziyevvel 979 (24 Eylül 1571) tarihli hüküm, *12 Numaralı Mühimme Defteri*, II, h. 721.

¹⁰³ BOA, KK, nr. 79, s. 297. Ancak BOA, MD, nr. XV, s.139 ve BOA, KK, nr. 78, s. 327'de padişahın İstanbul'dan 17 Cemaziyevvel tarihinde hareket ettiği şerhleri vardır. Bununla beraber padişahın Edirne'ye hareket tarihinin kaydedildiği üç defterde de ayın günü olarak Pazar günü (Yevmü'l-ehad) kayıtlıdır. Ancak KK nr. 78'de 18 Cemaziyevvel Pazartesi (İsneyn) kaydedildikten sonra ayın 19'unda kayıt tutulmamış, ayın 20'si ise Salı (Sülâsâ) olarak belirtilmiş ve bundan sonra KK nr. 79 ile tutarlı bir şekilde devam etmiştir (KK, nr. 78, s. 327-328 ve KK, nr. 79, s. 298-299). Hem padişahın emrinde hareket tarihi olarak 18 Cemaziyevvelin belirtilmesi hem de KK, nr. 78'de günlerin takip ettiği sıradaki tutarsızlık İstanbul'dan Edirne'ye hareketin 18 Cemaziyevvelde olduğu fikrini kuvvetlendirmektedir.

¹⁰⁴ BOA, MD, XV, 139-146; BOA, KK, *Divan Kalemi Defterleri*, nr. 78, s. 327-344.

önce tamamlanarak sevk edilmesi istenmiştir¹⁰⁵. Ayrıca Edirne civarındaki Dimetoka, Ergene, Hayrabolu, Havsa, Zağra-i Atik, Çırpan, Çirmen, Hasköy ve Zağra Yenicesi kazalarında ikamet eden ve anbarlarında zahire bulunan kimselerden kendi ihtiyaçlarına yetecek kadar ayrıldıktan sonra kalanının sahipleri eliyle Edirne pazarına getirilip satılması için adı geçen kaza kadılarına emirler gönderilmiştir¹⁰⁶.

Padişahın Edirne’de kışlayacağı zaman ihtiyaç duyulan maddelerden biri de buz idi. Nitekim II. Selim’in Edirne’ye ulaştığı gün toplanan divanda, “*hâssa-i hümayun*” için buza ihtiyaç olduğu bildirilerek Yeniçeri Ağasına, Bursa Kadısı’na ve Hassa Harc emini’ne hükümler gönderilerek Bursa’dan yüz yük buz gönderilmesi istenmişti¹⁰⁷. Bursa’dan temin edilen buz gemi ile Tekirdağ (Rodoscuk) İskelesi’ne, oradan da mirî katırlarla Edirne’ye gönderilecekti. Ancak mirî katırların zamanında Tekirdağ’a ulaşamamaları durumunda, buzun kira ile tutulacak hayvanlarla Edirne’ye gönderilmesi istenmişti¹⁰⁸.

II. Selim 1567-1568 yılı kışlamasında olduğu gibi bu kışlamada da Ramazan ayını Edirne’de geçirmiştir. Ramazan ayının ortalarında İstanbul’a dönüş için hareket tarihi olarak Şevval ayının üçüncü günü (18 Şubat 1572) kararlaştırılmış¹⁰⁹ ve seyahat sırasında konaklanması düşünülen menziller tespit edilmişti. Buna göre konaklanılacak menziller sırasıyla

¹⁰⁵ Gurre-i Receb 979 (19 Kasım 1571) tarihli hüküm, BOA, MD, XVI, 52, h. 101.

¹⁰⁶ 14 Receb 979 (2 Aralık 1571) tarihli hüküm, BOA, MD, XVI, 144, h. 284.

¹⁰⁷ 28 Cemaziyelevvel 979 (8 Ekim 1571) tarihli hükümler, BOA, MD, XVI, 59, h. 118 ve 120.

¹⁰⁸ Rodoscuk kadısına gönderilen 28 Cemaziyelevvel 979 (18 Ekim 1571) tarihli hüküm, BOA, MD, XVI, 59, h. 119.

¹⁰⁹ Edirne ve Hasköy kadılarına gönderilen 15 Ramazan 979 (31 Ocak 1572) tarihli hüküm, *12 Numaralı Mühimme Defteri*, II, 362, h. 723 ve Edirne kadısına gönderilen aynı tarihli hüküm, *Aynı def.*, s. 363, h. 724. Peçevî, eserinde donanmanın İnebahtı Deniz Savaşında mağlup olarak büyük bir kısmının tahrip olması üzerine II. Selim’in hemen İstanbul’a dönerek yeni donanma hazırlıklarına başladığını yazmaktadır (Peçevî İbrahim Efendi, *Tarih-i Peçevî*, Yay. F. Ç. Derin-V. Çabuk, İstanbul 1990, I, 498). Ancak padişah İstanbul’dan Edirne’ye hareket ettiği gün donanma İnebahtı’da mağlup olmuştur ve II. Selim Edirne’ye ulaştığı gün donanmanın mağlup olduğunu öğrenmiş olmalıdır (Selânikî, *a.g.e.*, I, 84). Ancak padişah İstanbul’a dönmekte acele etmemiş, dört aydan fazla bir süre Edirne’de kalmıştır. Bununla beraber kış mevsimi tam olarak sona ermeden 19 Şubat 1572’de İstanbul’a dönmek üzere Edirne’den ayrılmıştır.

şunlardı: Hasköy, Babaeski, Burgaz, Çorlu, Silivri, Çatalca ve Halkalı¹¹⁰. Menziller tespit edildikten sonra hangi kadılığın hangi menzillerdeki hazırlıklara destek olacağı da belirlenmişti. Buna göre, Edirne ve Hasköy kadılıkları Hasköy menziline; Babaeski ve Ergene kadılıkları Babaeski menziline; Burgaz, Pınarhisar, Hayrabolu kadılıkları Burgaz menziline; Çorlu, Ereğli ve Malkara kadılıkları Çorlu menziline; Silivri ve Rodoscuk kadılıkları Silivri menziline; Vize kadılığı Silivri ve Çatalca menzillerine¹¹¹; Haslar kadılığı Çatalca ve Halkalı menzillerine; İstanbul kadılığı ise Halkalı menziline yardımda bulunacaklardı¹¹². Burgaz dışındaki menziller için 300 müdd arpa, 400 araba saman, 400 araba otluk, 300 araba odun ve on bin akçelik ekmek hazırlanması istenirken Burgaz'da 600 müdd arpa, 600 araba saman, 50[0] araba otluk, 500 araba odun ve yirmi bin akçelik ekmek hazırlanması istenmişti. Bu da padişahın burada diğer konaklardan fazla kalmaya niyet ettiğini akla getirmektedir.

Padişahın Edirne'den İstanbul'a dönüşü öncesinde yapılan hazırlıklardan birisi de orducu esnafı görevlendirilmesi idi. Bu amaçla dönüş yolunda görev yapmak üzere Edirne kadısından orducu görevlendirmesi için emir verilmişti. Bu emirde padişahla birlikte dört ekmekçi, iki bakkal, iki semerci, iki kasap, üç nalbant, bir attar, iki başçı, iki berber, iki aşçı, iki eskici ve altı arpacının tayin edilerek ordubasıya teslimi istenmekteydi¹¹³.

Daha önce 3 Şevvalde İstanbul'a hareket edileceği kararlaştırılmış olmasına rağmen 4 Şevval (19 Şubat) Pazartesi günü Edirne'den hareket edilerek Hasköy'e, 5 Şevvalde (20 Şubat) Babaeski'ye, 6 Şevvalde (21 Şu-

¹¹⁰ Sarrac Ali ile 12 Receb 979 (30 Kasım 1571) tarihinde Hasköy, Babaeski, Burgaz, Çorlu, Silivri ve Haslar kadılarına gönderilen hüküm, BOA, MD, nr. XVI, 231, h. 446.

¹¹¹ Çatalca ve Silivri menzillerinde hazırlanacak ihtiyaç maddelerinin sağlanmasına yardım etmesi emredilen Vize kadısı, o sıralarda İnebahtı mağlubiyeti sonrası girilen gemi yapımı için kereste temin etmekle de görevlendirilmişti. Vize kadısı, menzillerin zahire ihtiyacına yardım ederse kereste kestirilmesi işinin gecikebileceğini arz etmiştir. Ancak kendisine gönderilen emirde zahire için naibini görevlendirmesi, kendisinin de kereste işine nezaret etmesi istenmişti (Vize kadısına gönderilen 27 Ramazan 979/12 Şubat 1572 tarihli hüküm, BOA, MD, XVIII, 23, h. 41).

¹¹² 12 Numaralı Mühimme Defteri, II, 362, h. 723.

¹¹³ 15 Ramazan 979 (31 Ocak 1572) tarihli hüküm, 12 Numaralı Mühimme Defteri, II, 363, h. 724.

bat) Burgaz'a gelinmiştir. 8 Şevvalde (23 Şubat) Silivri'ye geldiği tespit edilen¹¹⁴ padişahın İstanbul'a tam olarak hangi gün ulaştığı bilinmemektedir.

H. 980 yılında avlanmak veya kışlamak amacıyla İstanbul'dan ayrılıp ayrılmadığını tespit edemediğimiz II. Selim'in H. 981 kışında Çorlu taraflarına avlanmaya niyet ettiği görülmektedir. Nitekim İstanbul kadısına gönderilen bir emirde hareket tarihinin 25 Receb 981 (20 Kasım 1573) olarak kararlaştırıldığı bildirilmiştir. Yine bu emirde, avlanmaya gidilirken konaklanılacak menziller sırasıyla Halkalı, Yarıkburgaz (yahut Çakmaklı), Çatalca, Köstemirlü ve Çorlu olarak tespit edilmiş ve İstanbul kadısından Haslar kadısı ile birlikte birinci menzil olan Halkalı ve ikinci menzil olan Yarıkburgaz'da arpa, otluk, saman, odun ve diğer ihtiyaç maddelerinden yeterli miktarda hazırlaması emredilmiştir¹¹⁵. Yine İstanbul kadısına gönderilen başka bir emirde de av süresince hizmet edecek bir kasap, bir bakkal, bir nalbant ve bir aşçıdan oluşan dört orducu görevlendirilmesi istenmiştir¹¹⁶.

Av için hareket tarihi 25 Receb olarak tayin edilmesine rağmen bu tarihte hareket edilememiş, 3 Şabanda "otağ-ı hümayun çıkmış"¹¹⁷ ve 4 Şaban Pazar günü Halkalı'ya gelinmiştir¹¹⁸. Bu arada daha önce İstanbul kadısına gönderilen hükümde Çorlu taraflarına ava gidileceği belirtilmesine rağmen, İstanbul'dan otağ-ı hümayun çıktığı gün deftere düşülen şerhte Ç-

¹¹⁴ II. Selim'in İstanbul'a dönüşü hakkında sadece BOA, *A. NŞT*, nr. 1066, s. 45-46'da bilgi bulunmaktadır. Selaniki'nin II. Selim'in Ramazan ayında İstanbul'a dönmek üzere olduğu kaydı ihtiyatla karşılanmalıdır (Selaniki, *a.g.e.*, I, 85).

¹¹⁵ 15 Receb 981 (10 Kasım 1573) tarihli hüküm, BOA, *MD*, nr. XXIII, 118, h. 237. Bu hükme göre Haslar kadısı ayrıca Çatalca menziline de zahire hazırlanması hususunda yardımcı bulunacaktı. Diğer menzillere zahire teminine yardımcı olacak kadılıklar da belirlenmişti. Buna göre Silivri kadılığı Çatalca ve Köstemirlü menziline; Vize kadılığı Köstemirlü ve Çorlu menzillerine; Çorlu, Rodosucuk ve İnceik kadılıkları Çorlu menzillerine zahire temininde yardımcı olacaklardı.

¹¹⁶ 25 Receb 981 (20 Kasım 1573) tarihli hüküm, BOA, *MD*, nr. XXIII, 175, h. 325.

¹¹⁷ BOA, *MD*, nr. XXV, 4.

¹¹⁸ BOA, *MD*, nr. XXV, 6; BOA, *KK*, nr. 77, vr. 58b. *KK*, *Ruus*, nr. 226, s. 112'de hareket tarihi olarak 5 Şaban verilmiştir. Ancak burada da 5 Şabanın Pazar günü olduğu belirtilmektedir. Bunun yanında bu defterde de daha sonra 11 Şabanda *KK*, nr. 77 ile aynı gün (Pazar) verilmekte ve bundan sonraki günler birbirine mutabık olarak devam etmektedir.

talca'ya avlanmaya gidildiği belirtilmektedir¹¹⁹. Buradan da anlaşılacağı üzere padişah II. Selim daha İstanbul'dan hareket etmeden önce avlanmak için Çorlu taraflarına gitmekten vazgeçmişti.

II. Selim Halkalı'da bir gün konakladıktan sonra Çakmaklı'ya gelmiş ve burada iki gün ikamet etmiştir¹²⁰. 7 Şaban'dan 18 Şaban'a kadar Çatalca'da avlanan padişah, 19 Şabanda İstanbul'a hareket etmiş ve Halkalı'ya gelerek burada bir gün konakladıktan sonra 20 Şabanda İstanbul'a gelmiştir¹²¹. Padişahın avlanmak niyetiyle saraydan ayrılıp tekrar saraya gelmesi arasındaki süre 17 gündür.

H. 981 kışında kısa süreliğine Çatalca taraflarına avlanmaya giden II. Selim, H. 982 kışını Edirne'de geçirmeye niyet etmiştir. Edirne'de kışlamaya karar verildikten sonra öncelikle zahire tedarik edilerek Edirne'ye gönderilmesi için Edirne ve civardaki kadılara emirler gönderilmiştir¹²². Diğer kışlamalarda olduğu gibi bu kışlama niyetinde de her kadılığın Edirne'ye göndereceği un ve arpa miktarı önceden belirlenmişti¹²³. Önceden tespit edilen miktara göre Edirne için istenen unun miktarı 6550 müdd, arpanın miktarı ise 6000 müdd idi.

Zahire tedarik emirleri gönderildikten yaklaşık bir ay sonra zahire göndermekle görevlendirilen kadılara yeniden emir gönderilerek o ana kadar yapılan hazırlıklar hakkında bilgi verilmediği belirtilerek her kazâdan tedarik edilmesi gereken zahirenin ne kadarının toplandığı, kazâlarındaki zahirenin bol olup olmadığı hakkında bilgi istenmekte ve toplanan zahirenin, yollar balçık olmadan Edirne'ye ulaştırılması talep edilmekteydi. Ayrıca daha önce gönderilen hükümlerde yer almamasına rağmen

¹¹⁹ “Bu yevm-i mübârekde Çatalca cânibine şikâr-ı behcet-nisâr için otağ-ı hümâyûn çıkmışdır” (BOA, MD, nr. XXV, 4; BOA, KK, Ruus, nr. 226, s. 112).

¹²⁰ BOA, KK, Ruus, nr. 226, s. 112. İstanbul kadısına gönderilen hükümde Halkalı'dan sonra “Yarıkbürgaz” yahud “Çakmaklı” menzil olarak belirlenmişti. Anlaşıldığına göre II. Selim Yarıkbürgaz yerine Çakmaklı'da konaklamayı uygun bulmuştu.

¹²¹ “Bu yevm-i mübârekde devletlü Pâdişâh Hazretleri sa‘âdetle Halkalu’dan Sarây-ı Âmire’ye dâhil ve vâsıl oldılar. Allâhu te‘âlâ mübârek eyleye” (BOA, MD, nr. XXV, 10).

¹²² 17 Rebiülevvel 982 (7 Temmuz 1574) tarihli hükümler için bk. BOA, MD, nr. XXVI, 69-71.

¹²³ Bk. Tablo III.

men bu kez her kazadan altmışar müdd yulaf da istenmekteydi¹²⁴. Bu arada talep edilen zahirenin zamanında gönderilmemesi, Edirne’de un ve ekmek fiyatlarının artmasına yol açmıştı¹²⁵.

Diğer taraftan daha önce zahire vermekle görevlendirilen bazı kadınlıkların göndermeleri gereken zahirenin ya tamamı ya da bir kısmı çeşitli sebeplerle affedilmişti. Meselâ Zağra Yenicesi kazası ilk gönderilen zahire hükmü ile 300 müdd un, 250 müdd arpa ve 300 araba odun vermekle mükellefti. Ancak kaza ahalisinin, iki yıldır dolu ve bu yıl da don ve aşırı kuraklık yüzünden mahsulün az olması ve Kilâr-ı Âmire için 7000 kile buğday, Yanbolu’daki Istabl-ı Âmire’ye 4360 kile arpa, 400 çit saman ve Matbah-ı Âmire’ye 900 araba odun verilmesinin emredildiğini bildirmeleri üzerine 100 müdd un, 100 müdd arpa ve ona göre diğer zahirelerden vermeleri uygun görülmüştü¹²⁶. Yine Zağra-i Atik kazasından 300 müdd un ve 200 müdd arpa tedarik edip göndermesi istenmişti. Ancak kaza kadısının kıtlık olduğunu bildirmesi üzerine vermeleri gereken zahire miktarı 100 müdd un ve 100 müdd arpaya düşürülmüştü¹²⁷. Keza 300 müdd un ve 300 müdd arpa tedarik edip Edirne’ye göndermesi gereken İpsala kadılığı, buradaki Ahmed Paşa’nın ahırlarının arpaya ihtiyaçları olması üzerine arpa ve saman göndermekten muaf tutulmuştu¹²⁸. Diğer taraftan Varna ve Silistre’nin Edirne’ye uzak olmaları nedeniyle zahire naklinin reayaya eziyet vereceği düşünülerek buralarda hazırlanan zahirenin gemilerle İstanbul’a gönderilmesine karar verilmişti¹²⁹.

¹²⁴ 16 Rebiülâhır 982 (5 Ağustos 1574) tarihli hüküm, BOA, MD, nr. XXVI, 136, h. 355.

¹²⁵ Edirne kadısına ve Edirne’ye zahire temin etmekle görevli kazâ kadılarına gönderilen 22 Rebiülâhır 982 (11 Ağustos 1574) tarihli hüküm, BOA, MD, nr. XXVI, 150, h. 394-395.

¹²⁶ Zağra Yenicesi kadısına gönderilen 10 Rebiülâhır 982 (30 Temmuz 1574) tarihli hüküm, BOA, MD, nr. XXVI, 124, h. 321.

¹²⁷ Zağra-i Atik kadısına gönderilen 21 Cemaziyelevvel 982 (8 Eylül 1574) tarihli hüküm, BOA, MD, nr. XXVI, 201, h. 556.

¹²⁸ İpsala kadısına gönderilen 7 Rebiülâhır 982 (27 Temmuz 1574) tarihli hüküm, BOA, MD, nr. XXVI, 115, h. 297. Ancak daha sonra İpsala kadısının, kıtlık olduğunu ileri sürerek, eğer istenmesi gereken zahire gönderilirse halkın yiyeceği ve tohumluğu kalmayacağını bildirmesi üzerine kaza halkı zahire göndermekten tamamen muaf tutulmuştu (Keza İpsala kadısına gönderilen 8 Cemaziyelâhır 982 (25 Eylül 1574) tarihli hüküm, BOA, MD, nr. XXVI, 231, h. 660).

¹²⁹ Varna ve Silistre kadılarına gönderilen 12 Cemaziyelâhır 982 (29 Eylül 1574) tarihli hüküm, BOA, MD, nr. XXVI, 238, h. 683.

Gerek istenen zahirenin zamanında gelmemesi, gerekse Edirne'ye gönderilmesi gereken zahire miktarının azaltılması veya affi gibi nedenlerle zahire sıkıntısının önlenmesi için ilâve tedbirler alınması yoluna gidilmiştir. Nitekim daha önce zahire istenmemesine rağmen Ruscuk kadısına 1000 müdd un ve 1000 müdd arpa tedarik edilip acele ile Edirne'ye gönderilmesi için emir verilmişti¹³⁰. Ayrıca Eğriboz civarında hububatın bol olduğunun haber alınması üzerine buradan gemilerle Rodoscuk (Tekirdağ) iskelesine zahire nakledilmesi için teşebbüste bulunulmuştu¹³¹.

Edirne'de kışlamak üzere hazırlıklar devam ederken II. Selim kararını değiştirerek bu şehirde kışlamaktan vazgeçmiştir. Edirne için toplanan zahirenin eğer o ana kadar gönderilmemişse İstanbul'a sevk edilmesi yoluna gidildi¹³². Henüz ihraç edilmeyen zahire ise sahipleri üzerinde bırakıldı¹³³. Ancak birkaç gün sonra padişah fikrini değiştirerek şikâr (av) amacıyla o taraflara gitmeye karar verdiğini, bu nedenle toplanan zahirenin bir kısmının saklanmasını istemişti¹³⁴. Ayrıca Yanbolu kadısına gönderilen başka bir hükümde de Yanbolu'da olan sarayın tamire ihtiyacı var ise tamir ettirilmesi ve masraflarının o civardaki padişah haslarından karşılanması istenmişti¹³⁵.

Edirne'de kışlamaktan vazgeçen padişah bir taraftan Yanbolu taraflarında avlanmayı düşünürken diğer taraftan da Çatalca taraflarında avlan-

¹³⁰ Ruscuk kadısına gönderilen 5 Cemaziyelevvel 982 (23 Ağustos 1574) tarihli hüküm, BOA, MD, nr. XXVI, 177, h. 480.

¹³¹ Vezir Sinan Paşa, Eğriboz müftüsü ve Akdeniz yalılarındaki kadılara yazılan 22 Cemaziyelevvel 982 (9 Eylül 1574) tarihli hükümler, BOA, MD, nr. XXVI, 204, h. 567-568.

¹³² Çeşitli kadılıklara yazılan 28 Cemaziyelâhir 982 (15 Ekim 1574) tarihli hükümler, BOA, MD, nr. XXVI, 267, h. 767-768, 770. Edirne'nin kuzeyindeki kazalardan toplanan zahire Ahyolu iskelesi yoluyla, güneyde yer alan ve iskelesi olmayan kazalardan toplanan zahire ise Rodoscuk iskelesi üzerinden İstanbul'a sevkedilecekti.

¹³³ Keşan, İpsala, Ferecik ve Gümölcine kadılarına yazılan 28 Cemaziyelâhir 982 (15 Ekim 1574) tarihli hüküm, BOA, MD, nr. XXVI, 267, h. 769.

¹³⁴ Yanbolu, Nevahi-i Yanbolu, Aydos, Karinâbâd, Rus Kasrı, Varna, Silistre ve diğer zahire talep edilen kadılara gönderilen 3 Receb 982 (19 Ekim 1574) tarihli hüküm, BOA, MD, nr. XXVI, 275-276, h. 788 ve 792.

¹³⁵ Yanbolu kadısına gönderilen 3 Receb 982 (19 Ekim 1574) tarihli hüküm, BOA, MD, nr. XXVI, 275, h. 789.

mak için hazırlık yapılmasını istemişti. 3 Receb 982 (19 Ekim 1574) tarihinde İstanbul ve Haslar kadılarına gönderilen emirde 16 Receb'de (1 Kasım) Halkalı'ya gelineceği bildirilerek bol miktarda arpa, yulaf, otluk, saman, ekmek ve diğer zahire çeşitlerinden tedarik edilmesi istenmekteydi. Bu avlanma esnasında sırasıyla Halkalı, Yarıkburgaz, Çakmaklı ve Çatalca'ya gidilecekti. Silivri ve Vize kadıları Çatalca konağına, Haslar kadısı Halkalı konağı yanında Yarıkburgaz ve Çakmaklı konakları için de zahire temin etmekle görevlendirildi¹³⁶. Bu hükümden dört gün sonra gönderilen başka bir hükümdede de ne kadar zahire hazırlandığının bildirilmesi¹³⁷ ve ayrıca İstabl-ı Âmire için de her konakta ikiyüzer araba saman, onbeşer müdd arpa ve yüzer araba otluk hazırlanması emredilmişti¹³⁸.

II. Selim avlanmaya çıkılmasına karar verilen 16 Receb tarihinden bir gün önce Çatalca taraflarında avlanmaktan vazgeçmişti¹³⁹. Bunun üzerine bayramdan sonra tekrar Edirne taraflarına gitmeye niyet edilmiş ve Edirne kadısından, daha önce civardaki kadılıklardan Edirne kışlaması için gönderilen zahireden yirmi günlük zahirenin anbarlara konularak saklanması istenmiştir¹⁴⁰. Padişahın bu seyahatinde Yanbolu taraflarına da gitmek istemesi ve sürenin 20 gün olarak belirtilmesi¹⁴¹ avlanmak amacıyla

¹³⁶ BOA, MD, nr. XXVI, 274, h. 786. Bu hükmün Silivri ve Vize kadılarına gönderilen suretlerinde tedarik edilecek zahirenin, kazaların Çatalca'ya yakın köylerinden temin edilmesi, uzak mesafedeki köyler halkına teklifte bulunulmaması özellikle vurgulanmıştı.

¹³⁷ Silivri, Vize ve Haslar kadılarına gönderilen 7 Receb 982 (23 Ekim 1574) tarihli hüküm, BOA, MD, nr. XXVI, 278, h. 799.

¹³⁸ Haslar ve Silivri kadılarına gönderilen 7 Receb 982 (23 Ekim 1574) tarihli hüküm, BOA, MD, nr. XXVI, 283, h. 816.

¹³⁹ Silivri ve Vize kadılarına gönderilen 15 Receb 982 (31 Ekim 1574) tarihli hüküm, BOA, MD, nr. XXVI, 294, h. 853. Çatalca'da avlanmaktan vazgeçilince avlanmak için Çatalca'da toplanan zahirenin anbara konulmayan kısmının sahiplerine geri verilmesi için Silivri kadısına emir verilmişti (BOA, MD, nr. XXVI, 303, h. 878).

¹⁴⁰ Edirne kadısına gönderilen 25 Receb 982 (11 Kasım 1574) tarihli hüküm, BOA, MD, nr. XXVI, 309, h. 897.

¹⁴¹ Silistre kadısına gönderilen 25 Receb 982 (11 Kasım 1574) tarihli hüküm, BOA, MD, nr. XXVI, 310, h. 902.

buralara gitmek istediğini akla getirmektedir. Ne var ki II. Selim'in tekrar Edirne'de avlanmaya ömrü yetmeyecektir¹⁴².

Şehzâdeliği zamanında da avlanmaya meraklı olan II. Selim, sekiz yıllık padişahlığı süresince iki defa Edirne'de kışlamış, bir kış mevsiminde de (H. 977) Edirne'de avlanmaya gitmiştir. Ayrıca H. 978 yılında Edirne'de kışlamaya niyet etmişse de bölgede zahire kıtlığı olması münasebetiyle halka eziyet vermemek için kışlamaktan vazgeçmiştir. Keza H. 982 yılı için tekrar Edirne'de kışlamaya niyet etmişse de sağlığının bozulması üzerine bu düşüncesinden de vazgeçmek zorunda kalmıştır. II. Selim, Edirne'ye gidemediği kış mevsimlerinde İstanbul'a yakın olan Halkalı, Çatalca ve Çorlu taraflarına 15-20 günlük av partileri düzenlemiştir.

¹⁴² II. Selim'in ölüm tarihi hakkında kaynaklarda ihtilaf vardır. Gelibolulu Mustafa Âlî (F. Çerçi, *a.g.e.*, II, 90), Peçevî (*Tarih-i Peçevî*, I, 503-504) ve Solakzâde (Solakzâde Mehmed Hemdemî Çelebi, *Tarih-i Solakzâde*, İstanbul 1298, I, 596) 18 Şaban 982 (3 Aralık 1574) tarihini verirken Selanikî (*Tarih*, I, 98) 1 Ramazan 982 (15 Aralık 1574) tarihini II. Selim'in ölüm tarihi olarak kaydetmektedir. Edirneli Mehmed b. Mehmed de (*Nuhbetü't-Tevârih*, s. 361) 28 Şaban 982 tarihini II. Selim'in ölüm tarihi olarak vermektedir. Modern araştırmalar da II. Selim'in ölüm tarihi konusunda farklı tarihleri benimsemişlerdir. Meselâ İ. Hakkı Uzunçarşılı 18 Şaban 982 tarihini (*Osmanlı Tarihi*, C. III/1, Ankara 1983, s. 40); İ. Hami Danişmend 1 Ramazan 982 tarihini (*İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, İstanbul 1971, II, 420-21), M. İlgürel ("Kanuni'den Sonra Osmanlılar", *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, İstanbul 1989, X, 391) ve Ş. Turan ("Selim II", s. 439) 28 Şaban 982 (13 Aralık 1574) tarihini kabul etmektedir.

TABLO I: 975 Yılı Edirne kışlaması için un ve arpa temin edilecek yerler ve bunların miktarı

<i>Kaza</i>	<i>Un (müdd)</i>	<i>Arpa (müdd)</i>
Yenice-i Karasu	800	600
Yenice-i Kızılağaç	700	500
Yanbolu	1000	700
Zağra-i Atık	1000	800
Zağra Yenicesi	500	400
Nevâhi-i Yanbolu	400	400
Kızanlık	400	400
Çırpan	400	400
Çirmen	400	400
Uzuncaova Hasköyü	400	400
Rus Kasrı	400	400
Aydos	500	500
Filiba	1000	1000
Karinâbâd	500	400
Kırkkilise	400	400
Mahmud Paşa Hasköyü	600	300
Ahyolu	1000	800
Şumnu	700	600
Ruscuk	1000	500
Niğbolu	1000	800
Lofça	600	500
Tırnova	600	500
Silistre	700	600
Prevadi	500	400
Tatarpazarı	500	400
Hırsova	800	600
Gümülcine	800	600
Ferecik	500	400
İpsala	500	400
İnöz	400	300
İzladi	300	300
Varna	400	400
TOPLAM	19700	16100

TABLO II: 979 Yılı Edirne Kışlaması için un ve arpa temin edilecek yerler ve bunların miktarı

<i>Kaza</i>	<i>Un (müdd)</i>	<i>Arpa (müdd)</i>	<i>Açıklama</i>
Dimetoka	300	400	<i>sair zehair</i>
Ergene	300	350	
Çirmen	150	250	
Kızıllağaç	110	150	
Zağra-i Cedîd	300	500	
Zağra-i Atîk	300	500	
Çırpan	100	200	
Akçakızanlık	100	200	
Yanbolu	100	100	
Nevâhi-i Yanbolu	100	100	
Uzuncaova Hasköyü	100	150	
Filiba	300	600	
Tatarpazarı	200	400	
Hayrabolu	300	500	
Malkara	200	400	
Keşan	200	300	
İpsala	150	300	
Ferecik	100	150	
Gümülcine	100	100	
Karin-âbâd	100	150	
Aydos	100	100	
Ruskasrı	50	100	
Kırkkilise	100	150	
Vize	100	100	
Pınarhisar	100	100	
Babaeski	100	150	
Prevadi	300		
Niğbolu			<i>Bol miktarda bal ve yağ</i>
Şumnu			<i>Bal ve yağ</i>
TOPLAM	4460	6500	

TABLO III: 982 Yılı Edirne Kışlaması için un ve arpa temin edilecek yerler ve bunların miktarı

<i>Kaza</i>	<i>Un (müdd)</i>	<i>Arpa (müdd)</i>	<i>Açıklama</i>
Malkara	300	200	<i>sair zehair</i>
Keşan	100	100	
İpsala	300	300	
Ferecik	150	150	
Silistre	200	200	<i>1000 kantar bal, 200 kantar yağ, bir miktar alef</i>
Varna	100	100	<i>bir miktar alef</i>
Gümülcine	300	300	
Dimetoka	400	500	<i>1000 araba odun</i>
Çirmen	200	200	<i>1000 araba odun</i>
Filibe	500	300	
Tatarpazarı	300	200	
Çırpan	100	100	<i>500 araba odun</i>
Zağra-i Afik	300	200	
Karin-âbâd	100	100	
Uzuncaova Hasköyü	300	150	<i>1000 araba odun</i>
Yanbolu	300	150	
Nevahi-i Yanbolu	100	100	
Aydos	100	100	
Ferecik	100	150	
Kızılağaç Yenicesi	150	100	
Şumnu	200	500	
Prevadi	100	150	
Yenice-i Zağra *	300	250	<i>300 araba odun</i>
Niğbolu			<i>Bol miktarda bal, yağ ve mum yağı</i>
Edirne	1000	1000	
Tekfurgölü	300	200	
Vidin			<i>Bal mumu, ton yağı</i>
Ergene	150	100	<i>300 araba odun, 200 araba otluk</i>
Kırkkilise	100	100	<i>400 araba odun</i>
TOPLAM	6550	6000	

* Un, arpa ve odunun miktarı bu şekilde iken üzerleri çizilerek 100 müdd un, 100 müdd arpa ve 100 araba odun yazılmıştır.

“EDİRNE TOURS AND HUNT OUTINGS OF SULTAN SELİM II”

Abstract

After the conquest of Istanbul, the Ottoman Sultans occasionally stayed in Edirne in order to prepare military expedition, go out hunting and spend the winter. One of the Sultans who went to Edirne was Selim II. After ascending the throne, the Sultan spent the winter in Edirne twice and he once went to Edirne for hunting. Besides, he wanted to spend the winter in Edirne two more times but later he gave up the idea. When he didn't go to Edirne, he organized huntings around Çorlu, Çatalca and Silivri neighborhoods for 15-20 days. However, these outing and hunting activities are not enough mentioned in documents. In this work, benefiting from the archive documents and other sources, the Edirne tours and hunt outings of Selim II, various preparations for this aim, route of travels and return to Istanbul will be examined.

Keywords

II. Selim, Edirne, Hunting, Halting place, Austria, Persia